

כל אחד והפסים שלו לחיים

1. - בארץ צדקה חיים, ודרך נתיבה (דרך הצדקה) אל מות. (משלי יב כח)

2. מלבי"ם - יש הבדל בין דרך, ארח, נתיבה, הדרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים מעיר לעיר, הארח מתפרד מן הדרך הגדול אל הכפרים, והנתיב הוא ליחידים,

3. בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתך. (משלי ג')

4. מלבי"ם - הדרכים הם הגדולים והארחות הם הקטנים המתפשטים מן הדרכים הגדולים, ויען שארחות החכמה הם רבים אין קץ, כי החכמה תתפשט על כל הפרטים שהם רבים מאד, וא"א שידע כל הפרטים הבאים לפניו איך יתנהג בהם כפי דרך התורה והחכמה, משיב שאתה תדע את ה' בכל דרכיך הכוללים כמו דרך הרחמים, דרך הנדיבות, דרך הענוה, תלך בו כפי ציוו ה' שהכל נסמך על מ"ש והלכת בדרכיו מה הוא רחום וכו', "והוא יישר ארחותיך", שעל ידי סיוע אלהית יהיו גם ארחותיך הפרטים ישרים, כמו למשל בפרטי המעשים בדרך הנדיבות, לדעת כמה תתנדב, ולמי תתנדב, ומתי, ואיך, וכדומה:

5. א. - כל אחד צריך לעסוק בעסק שלו, במה שיש לו ע"ז הכנה, וביחוד הדבר נוהג בעיני הלמוד, שאע"פ שלפעמים על ידי מאורעות במצב יהיה קשה לאדם להחזיק במה שלבו חפץ, מ"מ צריך שיהיה אמיץ ולא יעזוב את מה שמכשיר ביחוד את רוחו.

6. הענג והשמחה (עקבי הצאן) - הענג והשמחה, הם דברים מוכרחים להיות מתלויים אל כל עסק רוחני; רק כשיתענג האדם וישמח במעשה הטוב והיושר, אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלמותם ולהוסיף עליהם מדי יום ביומו; רק אז יהיה חל רוח השכינה וזיו כבודה על האדם, כי עז וחדוה במקומו, ויעזר לו להיות נעטר בחוט של חן וחסד, שימצאו מעשיו ופעולותיו ג"כ חן בעיני כל הבריות, ויצאו גם הם בדרכיו, ותרבה הברכה והטובה בעולם. רק כשיש ענג ושמחה פנימית בלב מצורפים למעשה הטוב והצדק, אז הם מתבססים באדם להיות קבוע בדרכי האל הטוב ב"ה, וממקור נפשו ימצא מים חיים נזלים להשכילו ולהדריכו בארחות חיים. כל פעולות רגשות ומחשבות הנעשות מצד הכרח ומועקה, בין שתהיה המועקה חמרית או רוחנית אינם בתכלית שלמותם, והם אינם באים כ"א כדי להעמיד את האדם על המצב המוסרי הנכון, שיהיה בו שמח ומתענג בעשות הטוב, ובהנזרו מן הרע והכעור תגל נפשו וישמח כבודו.

על שדי הפעולות יתגלה האור הגדול הזה של חדות אל ושבע שמחות, בתקופה יותר מאוחרת, בין בחיי הכלל בין בחיי הפרט. אבל התקופה המכשרת את הענג והשמחה לבא אל חוג הפעולות, להזיל עליו טללי ששון ואור וגילה פנימית, היא תקופת הלמוד בשלשת מערכותיו, הדבור, השנון, ההגיון, שהם הגירסא, ההבנה, החדוש, שאינם יכולים להתברך כראוי, להביא את אורם יפה בנפש האדם פנימה ולעטרהו עז והדר גם מחוצה לו, כי-אם כשיצורף עמם הענג והשמחה, שרק אז "ידבר בם לשמם". רק למוד התורה לשמה וההתעלסות באהבתה תביא את כל התוצאות הטובות הבאות מאורה של תורה. המזון החמרי, גם הוא מצורף הוא בהשלמת פעולותיו, עם הטעם הטוב, הריח העדין וצהלת הנפש המכשיר את כח החיים להתרחב ולהתעלה. וקל- וחומר הדברים במזון הרוחני, מזון הנפש המשכלת, החושבת, המצירת ומרגשת, שהענג הרוחני, והשמחה השוקטה הפנימית, היא עצם יסוד חיה.

לשמירת הטעם הטוב, וההרוחה הנפשית של האדם ביחס למזונו הגופני, הוכנו בעולם, מחסד המשביע לכל חי רצון ב"ה, מיני מזון רבים ושונים, שיכולים להתחלף לפי כל אחד ואחד, לפי מצבו, טעמו, ולפי זמנו, ולפי תקופת היום והשעה, ולפי פרקי השנה ומשך החיים. וההתרחבות של הבחירה היא מתאמת אל הנטייה הפנימית, בבע"ח הטבעיים בתכלית שלמותם, ובאדם רק אם הוא בריא בגופו ונפשו כראוי לו. המזון הרוחני יש לו ג"כ זה הכלל: "לעולם ילמד אדם תורה במקום שלבו חפץ, שנאמר כי-אם בתורת ד' חפצו". על-כן מוכרח הדבר שכל הככר הגדול של הרחבתה של תורה יהיה גול לפנינו בכל רחבו, בכל מקצועותיו השונים והמרובים, למען נוכל להיות מוכנים לכוון את הזמן והנטייה לפי החפץ הפנימי לרוות צמאוננו בערך המכוון בנטייתנו פנימה. כדי שלא לבד הידיעה והתועלת נקבל בלמודנו, כי-אם גם שפע הברכה החיים והשלום, של הענג והשמחה הפנימית, שהם ירחיבו צעדינו וינשאו את רוחנו, ברום עזה של תורה, שרק מרב כל נוכל בטח לעבוד את ד' בשמחה ובטוב לבב.

הענג והשמחה, שבתחילה ימצא לנו בתורה, יופיע לנו ברב נגה, עד אשר תבא חכמה בלבנו ודעת לנפשנו ינעם. וגם על חלקת המעשה, היותר רחוקה מאותה האורה הרחבה המצויה ברחבי נאות השכל והמחשבה המתרחבה, גם עליה תופיע נהרה, ושמחה של מצוה תעטרנו תמיד, עד שנוכל להגלות על ככר החיים והפעולה בתור פועלים מלאי צהלה, משוקי טל חיים ומכריעים לטובה, לרוממות ועילוי בעין טובה, המאירה את החיים הנדכאים במחשכי ארץ. ומעין עולם הבא יופיע לנו בעולם הזה עד שהכל יכירו וידעו שכל הדבק בתורה טל תורה מחייהו, שנאמר "כי טל אורות טלך, וארץ רפאים תפיל"